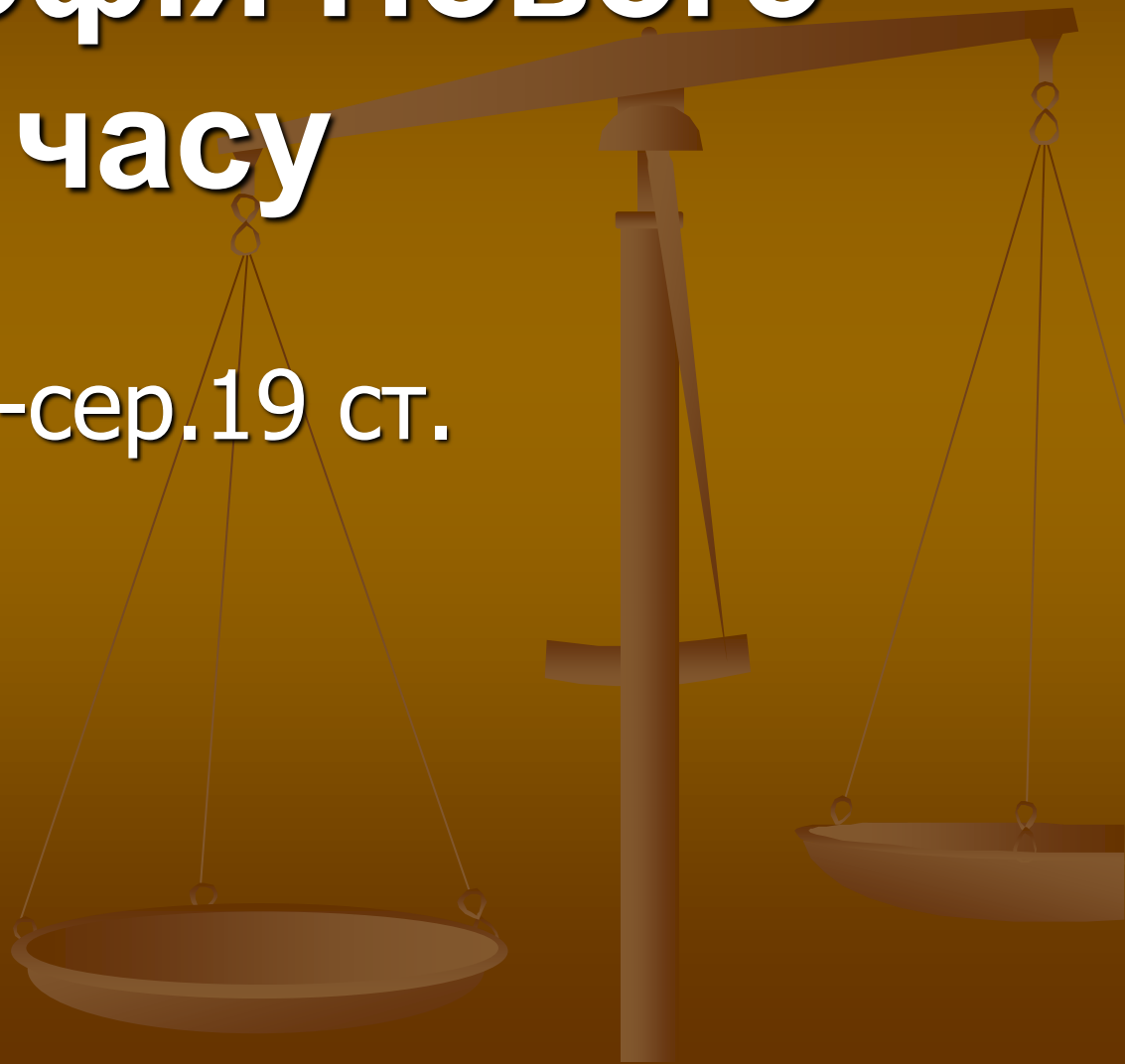
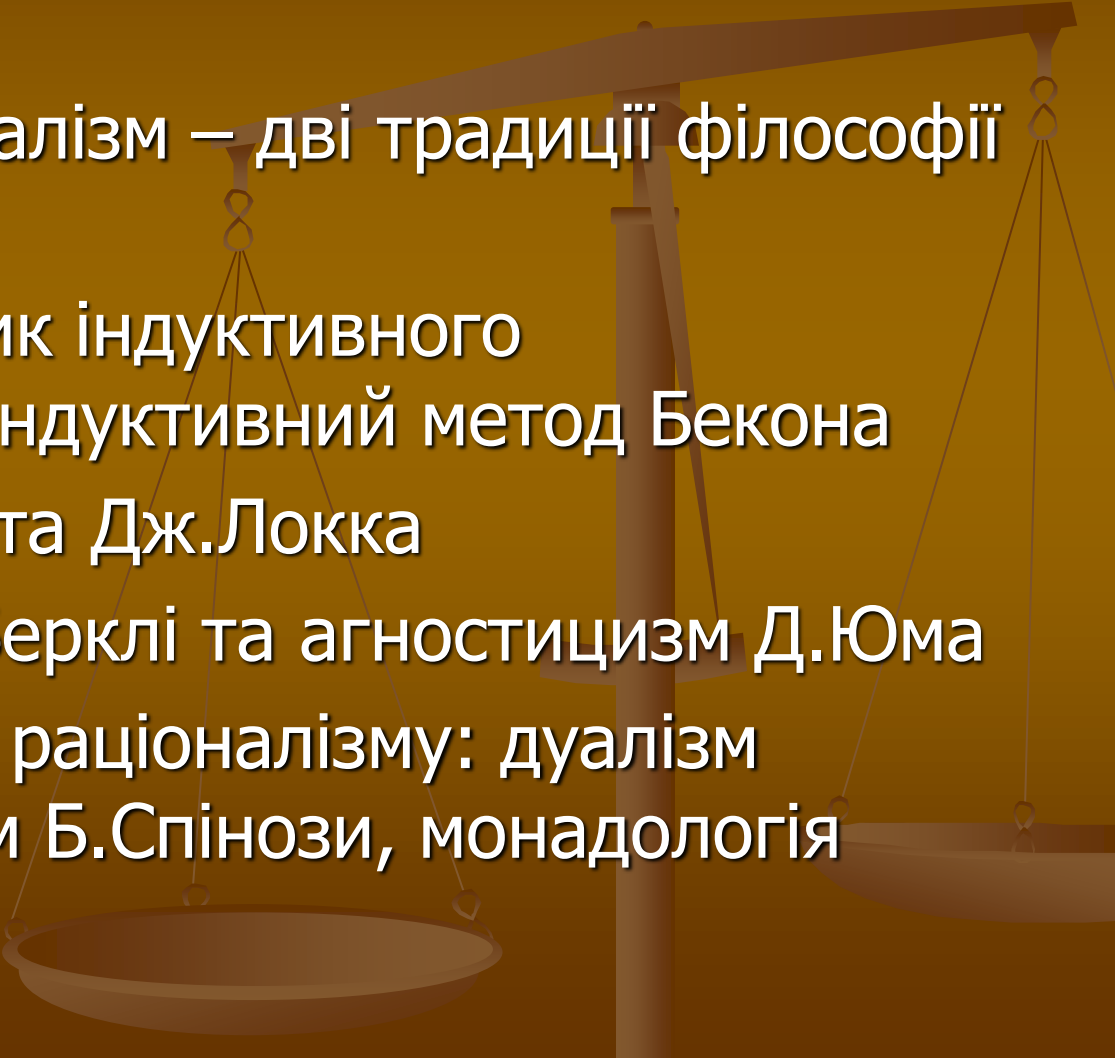

Філософія Нового часу

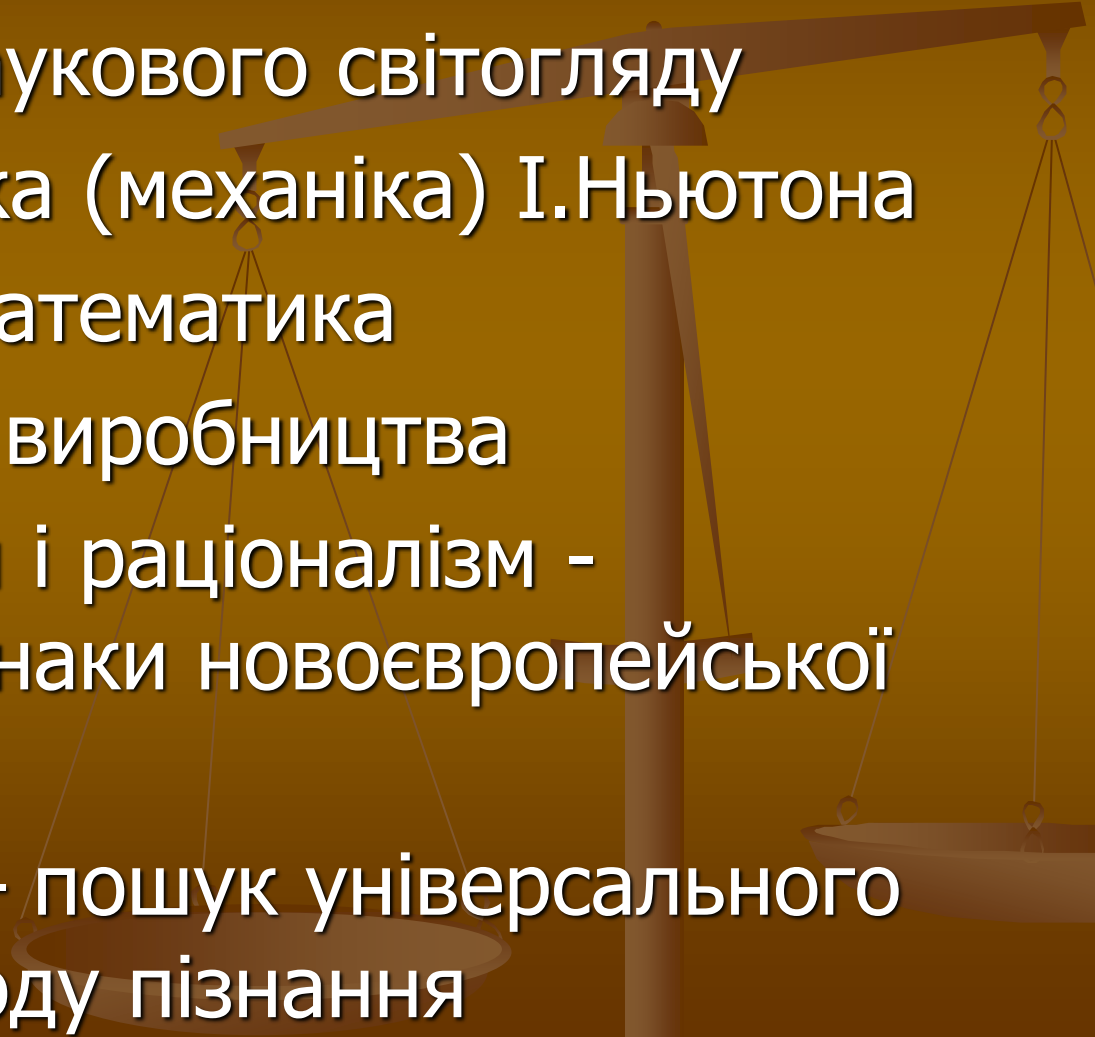
17-сер.19 ст.

ПЛАН

1. Епоха наукових революцій та її вплив на розвиток філософії
 2. Емпіризм та раціоналізм – дві традиції філософії 17-18 ст.
 3. Ф.Бекон – засновник індуктивного природознавства. Індуктивний метод Бекона
 4. Емпіризм Т.Гоббса та Дж.Локка
 5. Імматеріалізм Дж.Берклі та агностицизм Д.Юма
 6. Позиції класичного раціоналізму: дуалізм Р.Декарта, пантеїзм Б.Спінози, монадологія Г.Лейбніца
-

Новий час

- Епоха наукових революцій
 - Формування наукового світогляду
 - Класична фізика (механіка) І.Ньютонa
 - Мова науки - математика
 - Поява техніки, виробництва
 - Наукоцентризм і раціоналізм - визначальні ознаки новоєвропейської філософії
 - Головна тема – пошук універсального наукового методу пізнання
-

ПОЗИЦІЇ філософії Нового часу:

- Гносеологізм

- Механіцизм

- Деїзм

- Атеїзм

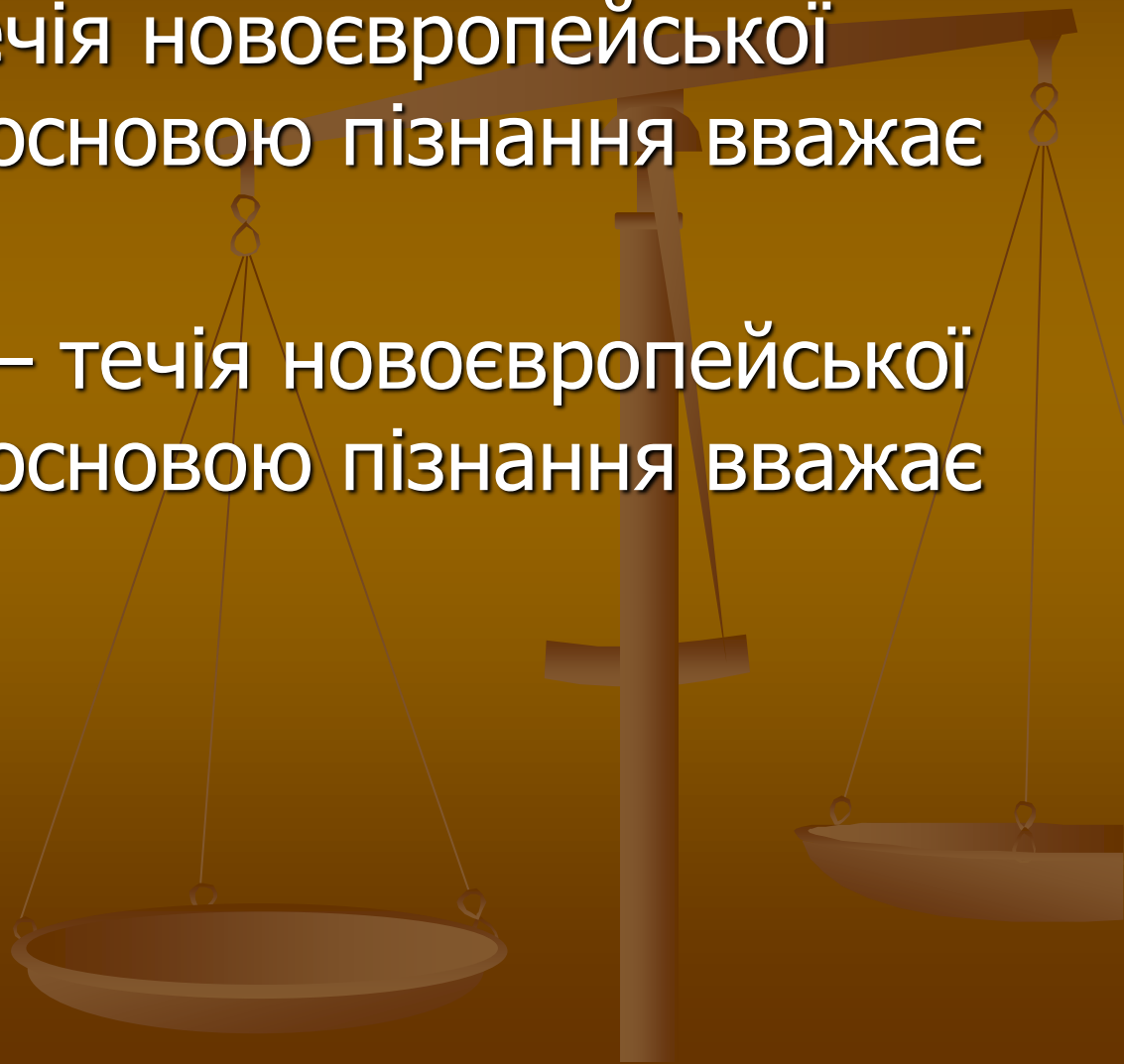
- Природна концепція
(природні права)

- Природна концепція походження
держави

ЕМПІРИЗМ ТА РАЦІОНАЛІЗМ

- ЕМПІРИЗМ – течія новоєвропейської філософії, яка основою пізнання вважає досвід
- РАЦІОНАЛІЗМ – течія новоєвропейської філософії, яка основою пізнання вважає розум людини

Засновник емпіризму – Френсіс Бекон

- Чуттєвий досвід людина отримує через органи чуття (зір, слух, смак, нюх, дотик)
- Головна теза емпіризму полягає в трактуванні: «немає нічого в розумі, що до цього не пройшло через чуття» (Дж.Локк).

Френсіс Бекон

- визначив зміст і смисл наукового методу пізнання, виділивши в ньому значення експерименту і вказав на індукцію як головний шлях до гіпотези.
- визначив мету науки як спосіб принести користь людству. Більшість законів природи, які здаються універсальними, як з'ясувалося, справедливі лише за певних умов, поки немає самого наукового підходу до причин підозрювати обмеженість або недостатність вивчення природи. Стверджував, що «істина — донька часу, а не авторитету».
- Визначив не стільки мету Знання, скільки його роль в майбутньому світі технологій і, перш за все, в капіталістичній Англії.

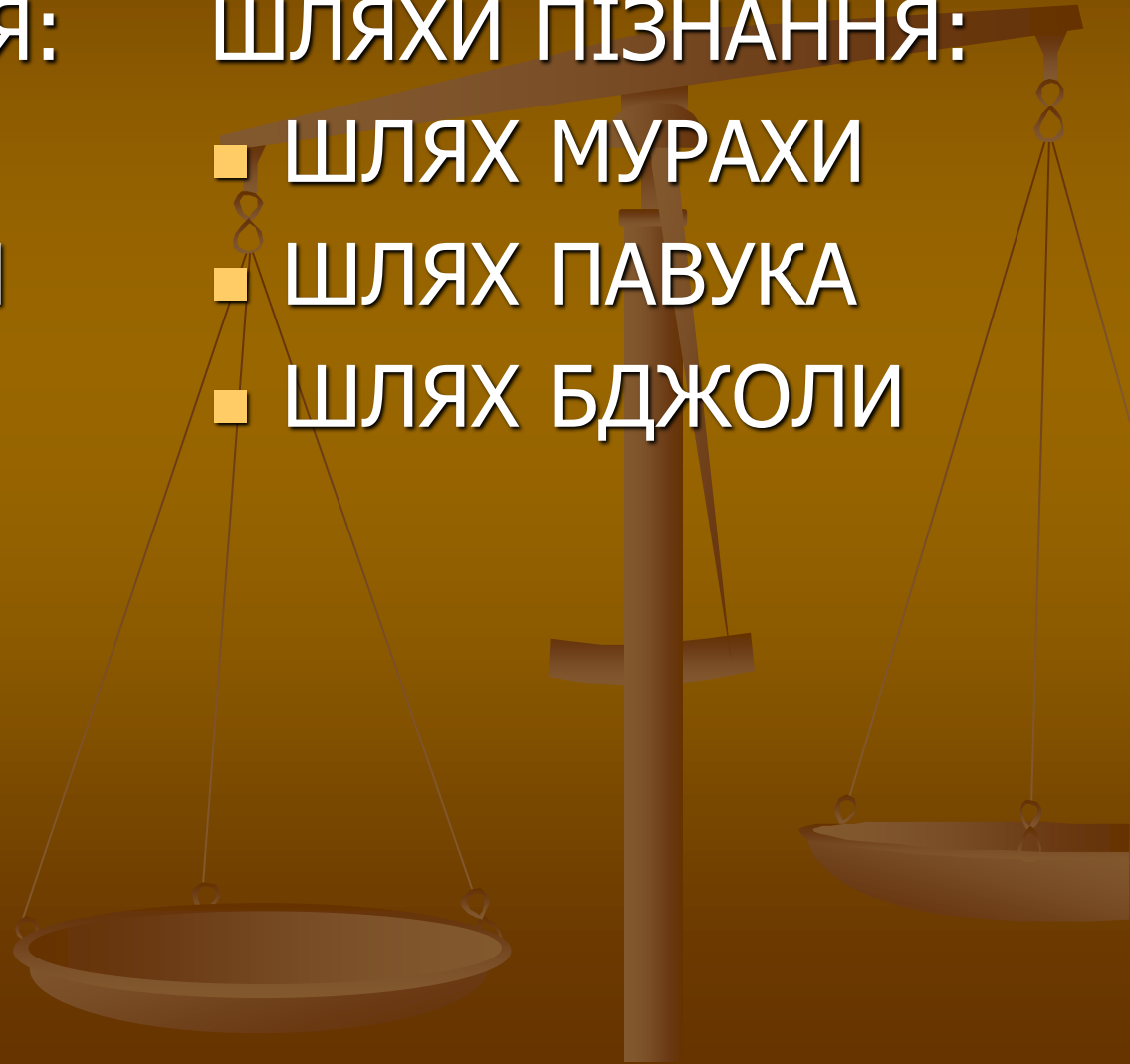
НОВИЙ ОРГАНОН

ІДОЛИ ПІЗНАННЯ:

- ІДОЛИ РОДУ
- ІДОЛИ ПЕЧЕРИ
- ІДОЛИ ПЛОЩІ
(РИНКУ)
- ІДОЛИ ТЕАТРУ

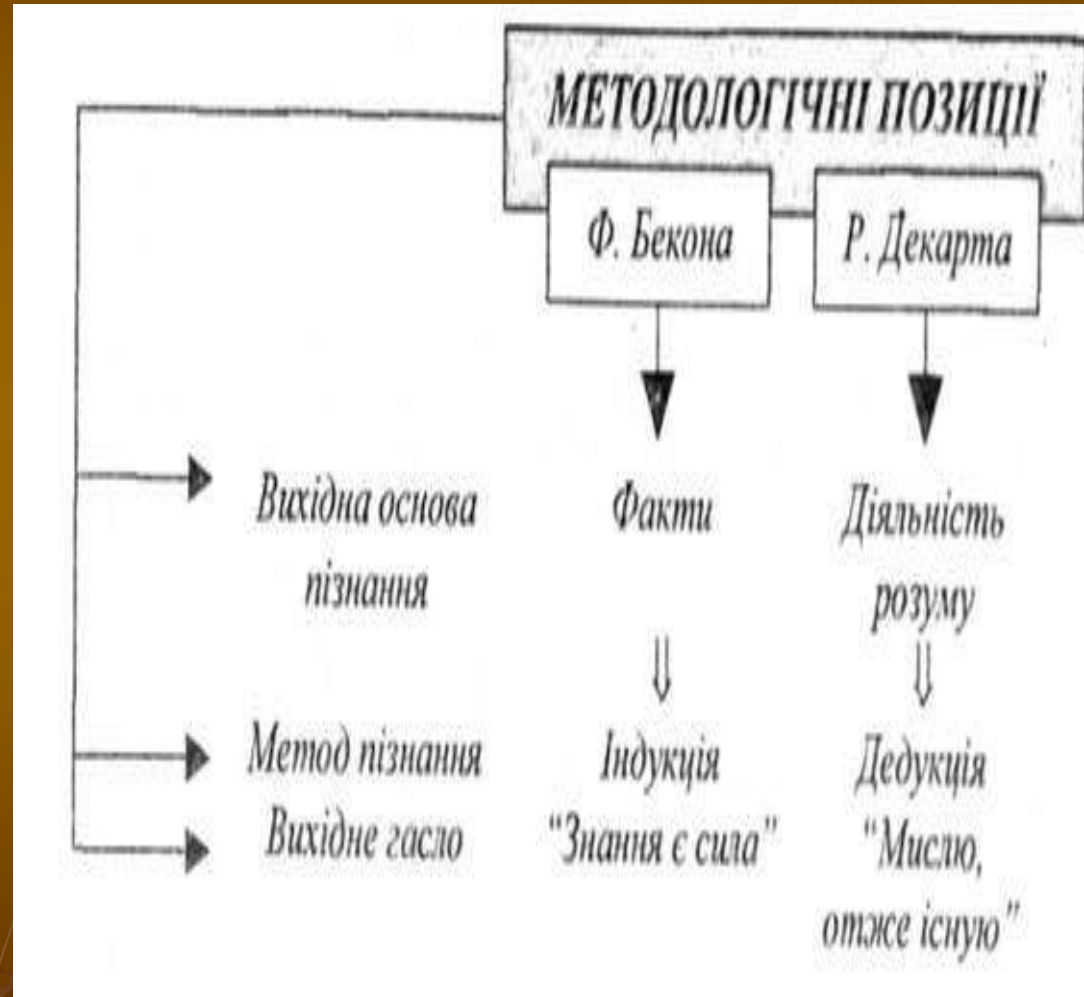
ШЛЯХИ ПІЗНАННЯ:

- ШЛЯХ МУРАХИ
- ШЛЯХ ПАВУКА
- ШЛЯХ БДЖОЛИ

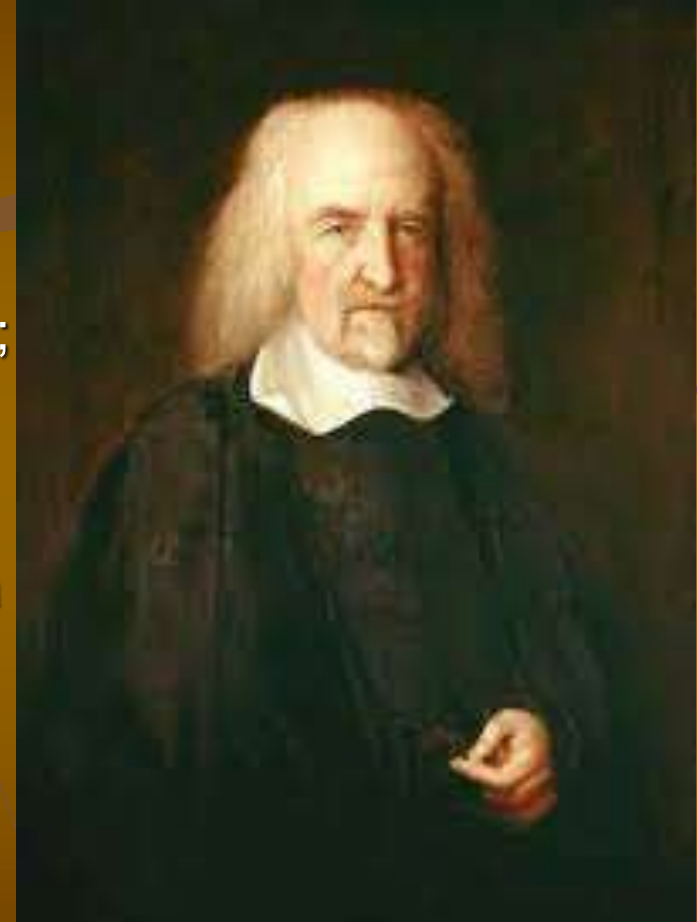
ІНДУКЦІЯ

- ШЛЯХ ДУМКИ ВІД ОДИНИЧНОГО ДО ЗАГАЛЬНОГО, ВІД ОКРЕМИХ ФАКТІВ ДО ЗАГАЛЬНОГО ВИСНОВКУ

Томас Гоббс

- розробив систему раціоналістичної філософії, яка охоплює вчення про буття, пізнання, вчення про суспільство, державу.
- праці «*Про тіло*» (1655), де обґрунтував тезу про чуття як початкову стадію пізнання; «*Левіафан, або теорія влади церковної та громадянської*», де обґрунтував договірну теорію походження держави; «*Про громадянина*» – була спалена інквізицією за її антирелігійний характер
- Розрізняв істини розуму та істини відчуттів; **первинні** та **вторинні** якості речей
- Засновник семіотики – науки про знаки. Доводить знакову природу мову
- Натуралізм – природа – універсальний принцип усього існуючого

Людини людині - вовк

Джон Локк

- Вважав, що людина народжується як «**табула раса**» (з лат. чиста дошка). В розумі не знаходиться нічого, що би не було сприйнято органами чуття.
- **СЕНСУАЛІЗМ** – досвід є єдиним джерелом знання.
- Матеріалом пізнання є прості ідеї, вони всі походять із досвіду. Ідеєю є в найзагальнішому сенсі будь-яка уява, елемент свідомості як понятійно-раціонального як і чуттєвого типу.
- Основною властивістю розуму він вважає можливість перевіряти ідеї на якість. Пізнання для Локка є сприйняття відповідності або невідповідності ідей.
- Розрізняв зовнішній та внутрішній (рефлексія) досвід
- Теорія розподілу влади на три гілки: законодавчу, виконавчу і судову

Джордж Берклі

- **Імматеріалізм** – несаможестність матерії, її залежність від духовного (Бога-Творця)
- «Трактат про принципи людського знання» (1710); «Три діалоги між Хілом та Філоном» (1713)
- Світ існує завдяки Богові: він сприймає увесь світ і цим забезпечує його існування, весь матеріальний світ — лише обман наших відчуттів;

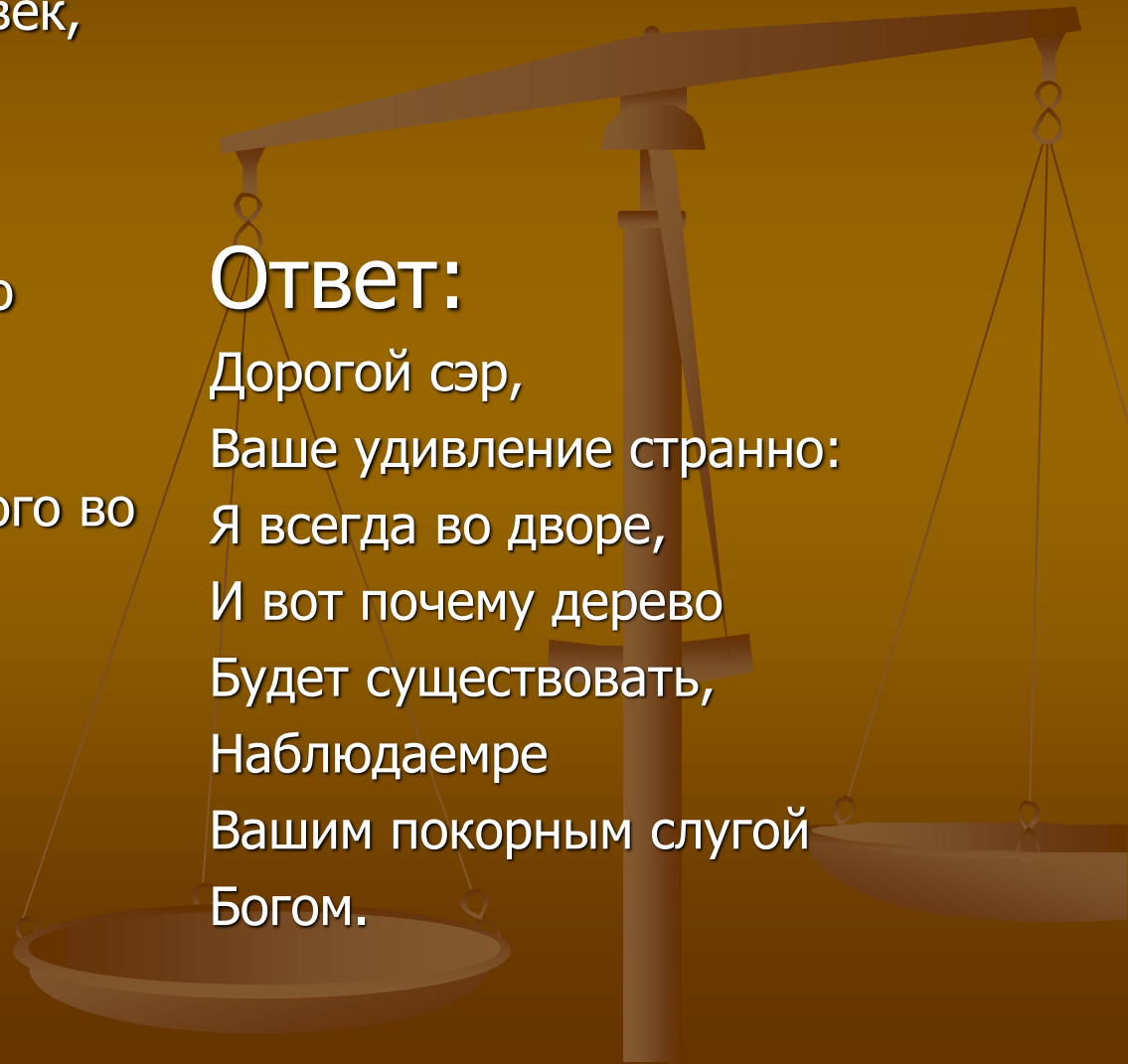
Існувати— значить бути сприйнятим

Рональд Нокс Про філософію Д.Берклі

Жил да был молодой человек,
который сказал Богу:
«Богу должно показаться
чрезвычайно забавным,
Если он обнаружит, что это
дерево
Продолжает существовать
Даже тогда, когда нет никого во
дворе»

Ответ:

Дорогой сэ,
Ваше удивление странно:
Я всегда во дворе,
И вот почему дерево
Будет существовать,
Наблюдаемре
Вашим покорным слугой
Богом.

Девід Юм (Г"юм)

- «Трактат про людську природу» (1739)
- **Агностицизм** — заперечення можливості пізнання сутності речей
- Мислення — послаблений ступінь чуттєвості
- Ідеї похідні від **вражень**
- Розум упорядковує світ та встановлює зв'язок між враженнями через **асоціації**
- Причинність має асоціативний характер, тримається на вірі
- скептицизм

Відчуття не дають висновків

Рене Декарт

- основоположник раціоналізму – знання складаються в основному з ідей, які уже є в розумі.
- поставив розум на перше місце, а роль досвіду звів до простої перевірки умовиводів.
- Вважав, що розум спроможний пізнати світ, проте, потребує правильного застосування, або істинного методу.
- метод – картезіанського сумніву, базується на індукції та дедукції
- Ввів поняття субстанції (першоначала світу)
- Дуалізм – дві субстанції: протяжність та мислення
- Механіцизм: Бог – механік
- Деїзм – Бог створив світ, а потім не втручається в його справи

Мислю – отже існую

МІРКУВАННЯ ПРО МЕТОД

Правила застосування раціональної дедукції:

1. відправні істини — очевидні, що не викликають сумніву (вроджені ідеї)
2. розкласти кожну складну проблему або завдання на прості складові (аналіз)
3. Після дослідження складових елементів, переходити до дослідження проблеми в цілому (синтез)
4. переходити від відомого і дослідженого до невідомого й недослідженого (від простого знання до складного); не робити пропусків у логічних ланках дослідження.

■ **Дедукція** — хід думки від загального до одиничного

Бенедикт (Барух) Спіноза

- Основною метою філософії вважав завоювання влади над зовнішньою природою, удосконалення природи людини.
- Філософську концепцію прагнув будувати на ґрунті безумовних, достовірних вихідних істин. Зразок достовірності та логічної обґрунтованості вбачав у геометрії.
- Монізм – єдність субстанційної основи світу
- Пантеїзм – ідея тотожності Бога і природи
- «*Етика, доказана геометричним методом*» (1677) - в стилі геометрії Евкліда, з визначеннями, аксіомами і теоремами
- «*Богословсько-політичний трактат*» (1670) – творець філософії релігії

“СВОБОДА – ЦЕ УСВІДОМЛЕНА НЕОБХІДНІСТЬ”

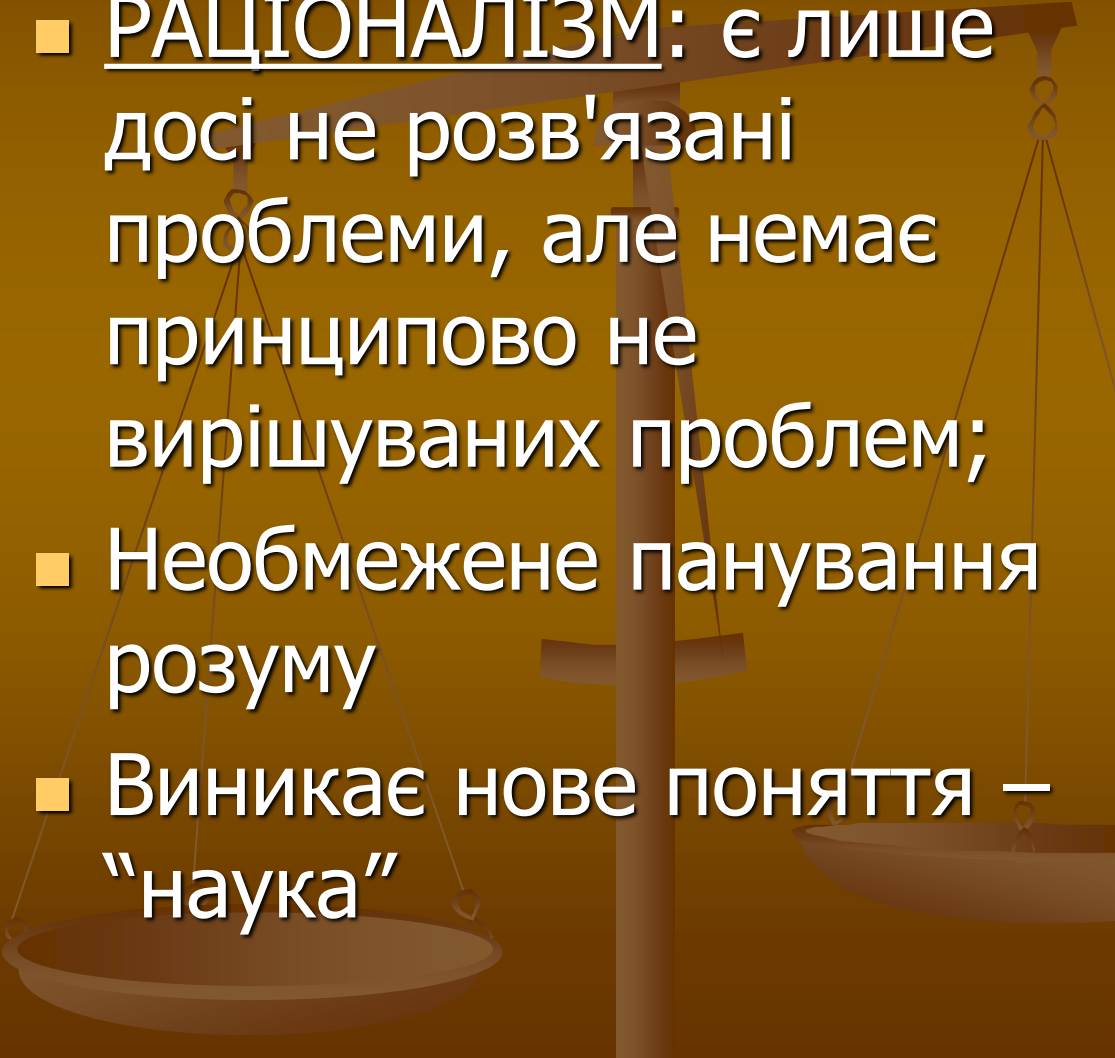
Годфрід Лейбніц

- завершив філософію XVII століття, попередник німецької класичної філософії, його філософська система стала спробою примирення, поєднання емпіризму та раціоналізму
- Досконалість світу розумів як «гармонію сутності та буття»: мінімум втрат при максимумі результатів
- “Монадологія” (1685)
- Плюралізм – множинність субстанцій
- Монади - абсолютно прості, непротяжні духовні сутності, що лежать в основі будь-якого буття
- Теорія наперед встановленої гармонії

У розумі немає нічого, чого до цього не було б у досвіді, окрім самого розуму

ВИСНОВКИ

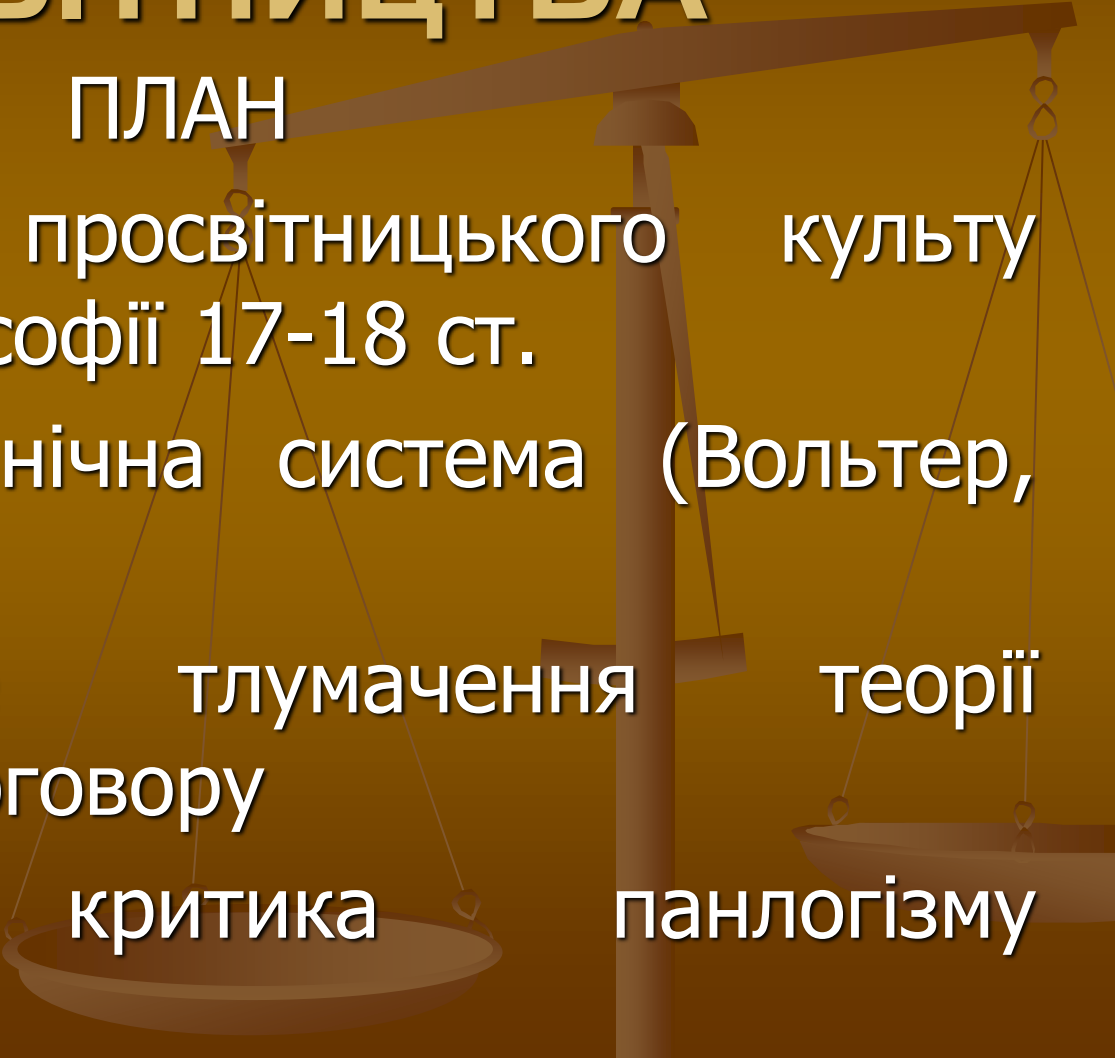
- ЕМПІРИЗМ – від віри в безмежні властивості розуму до скептицизму й обмеження можливостей людського пізнання
 - РАЦІОНАЛІЗМ: є лише досі не розв'язані проблеми, але немає принципово не вирішуваних проблем;
 - Необмежене панування розуму
 - Виникає нове поняття – “наука”
-

- Вітаю тих, хто здобуває "вищу" –
- Від вас залежить майбуття.
- Нехай міцним буде граніт науки
- І в світлих головах примножаться знання.

ФІЛОСОФІЯ ПРОСВІТНИЦТВА

ПЛАН

1. Формування просвітницького культу розуму у філософії 17-18 ст.
 2. Світ як механічна система (Вольтер, Ж.Ламетрі)
 3. Просвітницьке тлумачення теорії суспільного договору
 4. Внутрішня критика панлогізму Просвітництва
-

Просвітництво – ідейний рух, виник в Європі в 17 ст., основу становила романтична віра в розум як джерело знання та засаду побудови щасливого життя.

- Ідея розумності світу як засобу досягнення рівності, братерства й свободи
- Культ розуму
- Ідея природності людини та держави, природних прав, природної моралі, природної релігії
- Віра в силу виховання, просвітницької діяльності
- Розум – знаряддя перетворення дійсності

Зародилось у Франції
Видання енциклопедії: 28
томів, 1751-1780

Ж.Даламбер – автор
передмови

Д.Дідро – головний автор

П.Гольбах – автор «Система
природи» — найбільш
систематично виклав
принципи матеріалізму

Просвітництво

- Просвітництво — широка ідейна течія, яка відображала антифеодальні, антиабсолютистські настрої освіченої частини населення у другій половині XVII —XVIII століття.
- Найбільшого розвитку Просвітництво набуло у Франції.
- Початком доби Просвітництва вважається поява роботи англійського філософа Джона Локка "Дослід про людський розум" (1691).

Листування з монархами Європи: Вольтер, Дідро

Деїсти:

- Вольтер
- Кондільяк
- Монтеск'є
- Руссо

Матеріалісти:

- Дідро
- Ламетрі
- Гельвецій
- Толанд
- Шефтсбері
- Коллінз
- Мандевіль
- Вольф
- Баумгартен
- Лессінг

БЛЕЗ ПАСКАЛЬ

- “Ми пізнаємо істину не лише розумом, а й серцем; саме серцем ми пізнаємо перші принципи”

Людина – то лише тростина, але тростина, що мислить

Вольтер

- Прихильник сенсуалізму Локка, фізики Ньютона
- Ворог французької матеріалістичної філософії, зокрема барона Гольбаха, проти якого спрямовано його «Лист Меммій до Цицерона»;
- Коливався між запереченням і затвердженням безсмертя душі, в питанні про свободу волі — в нерішучості переходив від індетермінізму до детермінізму .
- Найважливіші філософські статті друкував у «Енциклопедії» і видав окремою книгою: **«Кишеньковий філософський словник»**.
- **Борець проти ідеалізму та релігії**. У численних статтях він дає яскраву і дотепну критику релігійних уявлень християнської церкви, релігійної моралі, викриває злочини, скоєні християнською церквою.
- Вольтер як представник **школи природного права** визнає за кожним індивідом існування невідчужуваних природних прав: свободу, власність, безпеку, рівність.
- **Механіцизм**: відмінність між равликом і людиною — лише у розмірах; все інше суть - механіка
- Ідея **прогресу, ідея природного закону моральності**
- **Експеримент** — єдиний шлях пізнання істини
- Свобода полягає в тому, щоб залежати від закону
- Творець **філософії історії (матеріалістичної)**
- «Філософські листи», утопія «Кандид», сатирична поема «Орпеанська незаймана»

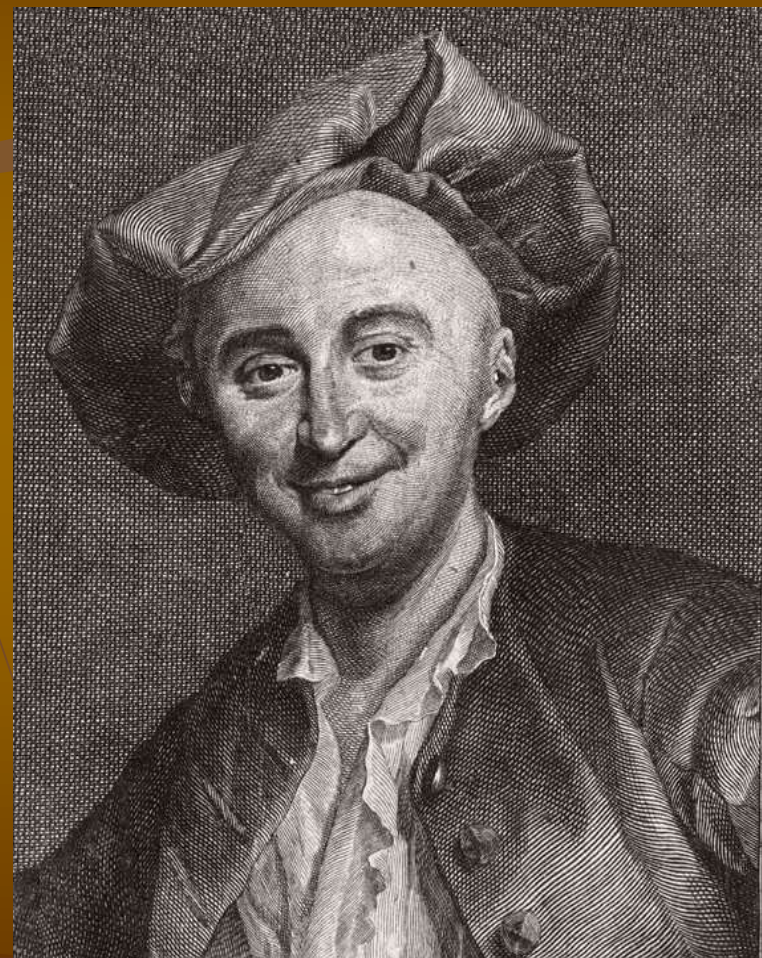

Роздавіть гадину (церкву)

Якби не було Бога, його слід було б вигадати, але вся природа волає нам про те, що він існує!

ЖУЛЬЄН ОФРЕ ДЕ ЛАМЕТРІ

- людина — складна машина, неможливо скласти щодо неї чітке уявлення. Тільки шляхом дослідження, намагаючись знайти душу в органах тіла, можливо досягти максимального ступеня вірогідності.
- Різні стани душі завжди відповідають аналогічним станам тіла. Наша енергія, почуття та розум — такі ж складні частини, як і деталі механізму.
- Люди мають почуття та інстинкти для розвитку розуму — розум накопичує знання, МОЗОК наповнюється уявленнями, для сприйняття яких природа надала всі умови.

Поль Анрі Гольбах

- усі явища розглядає як виявлення природних сил.
- природа є сукупністю різних видів матерії
- світ у цілому розглядає як систему причин та наслідків
- через систему причин і наслідків розглядає людину: кожна людина як механізм може бути розглянута як система із внутрішніми процесами, на яку діють зовнішні механічні та енергетичні сили
- для Гольбаха дуже важливо було знайти такий спосіб існування людини, суспільства, який узгоджується зі світом у цілому.

Дені Дідро

- Уся природа перебуває у постійному русі та еволюціонуванні: усе колись виникло і зникне, перетворюючись на щось інше.
- Створив першу еволюціоністичну концепцію становлення біологічних видів. Розглядав еволюцію як накопичення властивостей, ознак, які сумарно дають феномен нового біологічного виду.
- Сенсуаліст, виділяв три види пізнання: спостереження, обмірковування, досвід.
- розробив концепцію психічної діяльності, за якою судження, почуття не зводяться до елементарних чуттів, а останні є умовою виникнення психіки, але не самою психікою.

Клод Адріан Гельвецій

- матеріаліст
- прихильник атомізму; просторово-часових та причинних зв'язків
- люди за своєю природою — егоїсти, але в їх особистих інтересах рахуватися з суспільними інтересами, дотримуватись принципу розумного егоїзму, діяти в інтересах держави, народу.
- прихильник вчення про вирішальну роль середовища у формуванні особистості,
- вважав пристрасті людини головною рушійною силою суспільного розвитку
- «Про людину, її розумові здібності та її виховання»

Жан-Жак Руссо

- прихильник сенсуалізму, деїзму, дуалізму: вважав початком усіх природних явищ дух і матерію, матерія - пасивний початок, активність – у Бога.
- починає лінію у філософії, яка висуває на передній план духовного життя неусвідомлені, підсвідомі, **інстинктивні** цілеспрямовані мотиви дій особи. Навіть совість та геніальність розглядаються як найвищі форми інстинктивності, що відокремлені від розуму.
- першим висуває тезу, що розвиток інтелекту порушує природну гармонію, баланс між здатностями індивіда та потребами організму, послаблює природні сили людини: мистецтва й науки винні в моральній деградації людства, від природи доброго. («Розмірковування про мистецтва й науки» отримало перший приз на конкурсі Діжонської академії)
- природна теорія походження держави: природний стан – це втрачений рай, абсолютна гармонія буття; назад до природи; перші власники – творці держави. («Про суспільний договір»)
- Віра в силу виховання («Еміль. Або про виховання»)

РОМАНТИЗМ - ідейний рух у літературі й мистецтві (18ст.: Німеччина, Велика Британія (Байрон), Франція, 19 ст.: Російська імперія (О.Пушкін, М.Лермонтов), Польща, Австрія, Північна та Південна Америка

- Філософський напрям романтизму постав як реакція на обмеженість класицизму і раціоналістичності Просвітництва, став "реакцією чуття проти надто механічних соціальних теорій і надто тісної регламентації
- культ почуттів, творчого екстазу, любові, містичний культ природи, релігійність переживань, ідеалізація минулого, ідея єдності світу, пантеїстичного світосприйняття, обожнення природи, історичний підхід до природи, культури і суспільного розвитку
- розуміння відповідальності людини перед людством.

Німеччина: А. Шлегель та Ф. Шлегель, Л.Тік, Ф. Гарденберг (Новалис), Ф.-В.-Й. Шеллінг, Ф.-Д.-Е. Шлаєрмахер, Г. Гейне, Й.-В. Гете, Й.-Г. Гердер, Г.-Е. Лессінг, Й.-Ф. Шиллер, Ф. Г. Якобі

Ідея **героя**
захист **традиційних цінностей**
віра, емоції проти розуму

ВИСНОВКИ

Просвітництво, раціоналізм в широкому сенсі – це впевненість у здатності розуму розгадати загадки природи і самої людини, пізнати навколишній світ і в кінцевому рахунку перетворити природу, переробити суспільство і людину на розумних засадах.

У 18 ст. і особливо в 19 ст. виник справжній культ розуму. Вирішальною (хоча і не єдиною) тенденцією часу була орієнтація на науку і наукове пізнання як найвищу форму культури. Філософія прагнула консолідуватися в науку, розробити для себе та інших наук «справді науковий» метод.